

продукції. Низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників, недостатня їх технічна забезпеченість, нееквівалентне підвищення цін на паливно-мастильні матеріали призводять до негативних процесів в аграрному виробництві. Тому проблема гарантованого забезпечення потреби сільськогосподарських виробників енергоресурсами залишається досить гострою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Статистичний щорічник України за 2010 рік / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Держстат України, 2011. – 560 с. (с. 100)
2. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред.

3. О. Г. Осауленка. – К. : Держстат України, 2012. – 559 с. (с. 98)
3. Статистичний щорічник України за 2012 рік / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Держстат України, 2013. – 552 с. (с. 96)
4. Бондарчук Н.В. Обсяги і структура використання паливного і мастильних матеріалів у землеробстві України / Н.В. Бондарчук. – Наукові праці. Економічні науки. т. 30, № 17. – 2004. – С. 120-122.
5. Brent котировки, стоимость, цена, новости [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.finam.ru/analysis/profile04C11/>.
6. Стоимость топлива на заправках Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://vseazs.com/#>.
7. Структура розничної ціни нафтопродуктів в Україні по состоянию на 28-12-2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.nefterynok.info/hit_marzheviy.phtml.

УДК 338.43-047.37:330.31/33

Клокар О.О.
*доктор економічних наук,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Білоцерківського національного аграрного університету*

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ

Визначено та обґрунтовано основні теоретичні та практичні аспекти дослідження ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки. Акцентовано увагу на комплексному методологічному підході щодо вивчення вищевказаної проблеми. Це створить умови для об'єктивної оцінки сучасного стану вивчення та розробленості досліджуваної проблеми й сприятиме виділенню найбільш вагомих її компонентів, які потребують поліпшення.

Ключові слова: ресурсний потенціал, відтворення, аграрний сектор економіки, працівник, методологія дослідження.

Клокар О.О. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ЕГО ЭФФЕКТИВНОГО ВОССОЗДАНИЯ

Определены и обоснованы основные теоретические и практические аспекты исследования ресурсного потенциала аграрного сектора экономики. Акцентируется внимание на комплексном методологическом подходе относительно изучения вышеуказанной проблемы. Это создаст условия для объективной оценки современного состояния изучения и разработанности исследуемой проблемы и будет способствовать выделению наиболее весомых ее компонентов, которые нуждаются в улучшении.

Ключевые слова: ресурсный потенциал, воссоздание, аграрный сектор экономики, работник, методология исследования.

Klokar O.O. RESOURCE POTENTIAL OF AGRARIAN SECTOR OF ECONOMY: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF RESEARCH OF HIM EFFECTIVE RECREATION

Certainly and grounded the basic theoretical and practical aspects of research of resource potential of agrarian sector of economy. Attention is accented on complex methodological approach in relation to the study of foregoing problem. It will create terms for the objective estimation of the modern state of study and developed of the probed problem and will be instrumental in the selection of its most ponderable components which need improvement.

Keywords: resource potential, recreation, agrarian sector of economy, worker, research methodology.

Постановка проблеми. Формування соціально-орієнтованої ринкової економіки в Україні, здійснення ефективних реформ у даному напрямку та покращення життєвого рівня населення можливо лише за умови ефективного відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки. Проте відсутність дієвих заходів щодо поліпшення механізму відповідного відтворення (відсутність комплексних державних програм розвитку сільських територій) істотно гальмує даний процес. Як наслідок, погіршується рентабельність сільськогосподарських підприємств, добробут їх працівників та ефективність функціонування галузі в цілому. Тому актуальним питанням на сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки є формування єдиних методологічних підходів щодо аналізу та поліпшення механізму ефективного відтворення ресурсного потенціалу в агросфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми відтворення ресурсного потенціалу

в сільському господарстві займалися такі науковці: О. Бондаренко, Б. Пасхавер, О. Шубравська, Л. Молдаван, О. Виханський, В. Трегобчук, В. Дієсперов, П. Руснак, В. Жабка, М. Рудий, А. Чалий, Ф. Бутинець, Т. Мальцев, І. Новаківська, М. Кулешов, М. Сирій, Г. Ольховський тощо [1-8, 13-14]. Вчені обґрунтували основні умови відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки. Проте питання формування єдиних методологічних підходів щодо вивчення даної економічної категорії розкрито ними недостатньо.

Постановка завдання. Зважаючи на актуальність вищезазначеного питання, головною метою даного дослідження є вивчення теоретичних і практичних аспектів вивчення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки та його ефективного відтворення. Для реалізації даної мети нами сформовані такі основні завдання:

– визначити основні методологічні підходи дослідження теоретичних і практичних аспектів ре-

сурсного потенціалу аграрного сектора економіки та ефективності його відтворення;

– проаналізувати вищевказані підходи та запропонувати заходи щодо їх ефективного використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В результаті аналізу нами встановлено, що методологічні підходи дослідження теоретичних і практичних аспектів ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки та ефективності його відтворення включають у себе такі основні структурні блоки, які складають певні етапи дослідження щодо: вивчення понятійного апарату і напрямів еволюції теорії відтворення факторів виробництва, основних складових економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів, експерименту (апробація та можливі зміни напрямків і заходів відтворення ресурсів, впровадження результатів дослідження) (рисунк). Тобто нами запропонований комплексний методологічний підхід щодо вивчення механізму ефективного відтворення ресурсного потенціалу агросфери, що сприятиме виявленню найбільш вагомим його складових і розробці дієвих заходів їх поліпшення.

Існують різні підходи вчених щодо трактування економічної категорії «відтворення факторів виробництва» в ринковій економіці. Більшість з них подібні і відрізняються між собою тільки частково деякими окремими складовими. Так, науковці, що вивчали і вивчають вищевказану проблему, визначають відтворення факторів виробництва як сукупність заходів щодо поновлення особистих (трудова ресурси) і речових (земельні, матеріальні, нематеріальні ресурси тощо) елементів процесу виробництва з метою їх ефективного використання [6, с. 152].

Зважаючи на вищевказаний підхід, нами визначені напрямки еволюції теорії відтворення факторів

виробництва. Так, більшість теорій щодо їх відтворення базуються на поліпшенні двох основних складових, а саме:

- первинної, або основної (праця та земля);
- вторинної (капітал, що відображає результат впливу праці на природні ресурси та підприємництво).

Крім цього, доцільно зазначити, що теорії відтворення *первинної* (трудова і земельні ресурси) та *вторинної* (ресурси у формі капіталу та підприємницької діяльності) складової виробничих факторів базуються на забезпеченні умов для розвитку науково-технічного прогресу, своєчасному наданні інформації про діяльність підприємства і забезпечення його стабільного економічного та екологічного стану. Так, найбільш вагомими щодо відтворення факторів виробництва були розробки представників (К. Маркс, Ф. Енгельс, У. Петі, А. Маршалл, А. Сміт, Д. Рікардо тощо) марксистської та маржиналістської економічних теорій. Вчені трактували передусім виробничі фактори як важливі елементи, або об'єкти, які можуть вирішально вплинути на ефективність функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта. Також даний підхід передбачає оцінку впливу відносин власності на ефективність відтворення факторів виробництва [9, с. 135; 10, с. 234; 12, с. 26]. Тобто всі вищевказані підходи науковців спрямовані на одночасне відтворення всіх ключових виробничих чинників завдяки диференційованим заходам.

Виявлено шляхом теоретичного аналізу, що економічний механізм суспільного відтворення аграрних ресурсів – це система пов'язаних між собою форм і методів соціально-економічного впливу на сільськогосподарських товаровиробників з метою активізації виробничої, фінансової, інвестиційної діяльності та насичення ринку конкурентоздатною аграрною продукцією [1, с. 5].

Отже, враховуючи вищевказану позицію нами сформовано основні складові економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів, а саме: *організаційна* (виробництво, відносини власності, система управління на всіх рівнях господарської діяльності та ін.), економічна (планування фінансово-господарської діяльності, економічне стимулювання підприємств, сприятливі умови для їх інвестування та кредитування тощо). Вони взаємопов'язані між собою на кінцевому етапі по відношенню до двох з них – аналізу та контролю за використанням аграрних ресурсів на всіх рівнях (забезпечення умов для надання необхідної інформації власнику щодо провідних показників діяльності підприємства з метою їх оптимізації).

Вважаємо, що даний підхід створить умови для комплексного вивчення економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів, сприятиме впровадженню дієвих заходів щодо його вдосконалення.

Рис. Основні етапи дослідження теоретичних і практичних аспектів формування та ефективного відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки*

*Розроблено автором

Сучасна методологія дослідження з відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки, на думку окремих науковців, повинна, передусім, базуватися на вивченні різних важелів поновлення ресурсного потенціалу в сільському господарстві. З цією метою вчені пропонують визначити та проаналізувати провідні чинники, що впливають на його відтворення (табл. 1). Більшість науковців і практиків визначають такі ключові фактори щодо відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки, як:

- політичні (політичний та соціально-економічний стан у країні);
- соціально-економічні (нормативно-правова база, комплексні програми розвитку сільських територій, стан розвитку аграрного сектора економіки та ринку праці, рентабельність сільськогосподарських підприємств; рівень матеріального та соціально-психологічного стимулювання працівників тощо);
- ефективність та якість використання сільськогосподарських земель;
- природно-кліматичні (родючість ґрунтів, температурні умови, водна та вітрова ерозія, стихійні лиха та ін.);
- сезонність виробництва (весняно-осінні польові роботи тощо).

Таблиця 1

Провідні фактори впливу на відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки на макро- та мікрорівнях [3, с. 9-10]

Фактори	Макро рівень	Мікро рівень
Політичний та соціально-економічний стан у країні	+	-
Нормативно-правова база	+	-
Комплексна програма розвитку сільських територій	+	-
Інвестиційний клімат	+	+
Стан розвитку аграрного сектора економіки та стан ринку праці	+	-
Рентабельність сільськогосподарських підприємств	-	+
Рівень матеріального та соціально-психологічного стимулювання працівників	+	+
Науково-технічний прогрес	+	+
Знос матеріально-технічної бази підприємств	-	+
Технології виробництва	-	+
Ефективність та якість використання земель сільськогосподарського призначення	-	+
Природно-кліматичні умови та сезонність виробництва	+	+

Отже, всі вищевказані чинники мають вирішальний вплив на відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки. Також відтворення трудових ресурсів повинно базуватися на дослідженні мотивації аграрної праці, оскільки саме її високий рівень досягається завдяки окремим заходам щодо відтворення ресурсного потенціалу в сільському господарстві.

Крім цього, для проведення комплексного аналізу мотивації аграрної праці, на нашу думку, необхідно виділити і вивчити кожен мотиваційну складову. Також доцільно сумарно оцінити психологічні та соціологічні потреби, силу окремих мотиваційних

чинників і трудову мотивацію в цілому. Проте всі вищевказані заходи слід здійснювати, враховуючи особисті та професійні якості кожного аграрія.

На наш погляд, доцільно проаналізувати окремі показники (динаміку та структуру посівних площ тощо), що характеризують вплив більшості з вищевказаних факторів на відтворення земель сільськогосподарського призначення. Одним з найбільш вагомих є рівень освоєння сільськогосподарських угідь. Даний показник чітко відображає інтенсивність використання земель сільськогосподарського призначення. Також його можна порівняти з відповідним показником по інших країнах світу. Разом з тим необхідно, на наш погляд, розрахувати й рівень розораності сільськогосподарських угідь і здійснити аналогічне порівняння [13, с. 55].

Вважаємо, що вищевказаний показник сприятиме виявленню найбільш зношених і виснажених земель сільськогосподарського призначення, які потребують розробки та впровадження ефективних заходів щодо їх відтворення.

Одним з провідних показників, що характеризує родючість ґрунту, є вміст гумусу. Тому доцільним є аналіз якості державного моніторингу щодо диференціації та змін родючості ґрунтів. Так, передусім це стосується балансу гумусу в них, оцінки втрат родючості, що повинні здійснюватися експертами та можуть суттєво відрізнятися між собою. Вміст гумусу в ґрунті згідно з методикою Інституту ґрунтознавства та агрохімії Української академії аграрних наук можна обчислити для окремих умов будь-якої діяльності сільськогосподарського підприємства таким чином [14, с. 11]:

$$B_{\Sigma} = \frac{P_1 + P_2}{L} - \frac{P}{L},$$

де B_{Σ} – середньорічний баланс гумусу у ґрунті на 1 га за ротацію сівозміни, т/га;

P_1 – сума новоутвореного гумусу у ґрунті за ротацію сівозміни за рахунок рослинних решток, т/га;

P_2 – кількість новоутвореного гумусу у ґрунті за ротацію сівозміни за рахунок органічних добрив, т/га;

P – загальна кількість гумусу, який мінералізується за ротацію сівозміни, т/га;

L – тривалість ротації, років.

З метою розрахунку кількості новоутвореного гумусу з рослинних решток (P_1) та органічних добрив (P_2) існують науково обґрунтовані коефіцієнти гуміфікації рослинних решток і гною у ґрунті. Оскільки кількість рослинних решток не має прямої залежності від рівня урожаю, то для її розрахунку можна скористатися рівняннями регресії, які визначені за економетричними даними.

На думку Г. Чесняка, внесення 1 т гною вологістю 77% веде до утворення 0,058 т гумусу. Як наслідок, загальний обсяг втрати гумусу в ґрунті протягом періоду ротації сівозміни можна визначити розмірами його мінералізації. Вчений визначив, що на чорноземах найбільше гумусу мінералізується при вирощуванні картоплі (1,61 т/га), коренеплодів (1,60), цукрових буряків (1,59), соняшнику (1,39), найменше – при вирощуванні багаторічних трав (0,60 т/га), однорічних трав (1,1), гречки, вико-вівсяної суміші (1,10 т/га) [14, с. 12]. Тому, на наш погляд, відтворення земельних ресурсів в аграрному секторі економіки повинно починатися, насамперед, з оптимального формування сівозмін. Це передбачає врахування при їх складанні не лише економічних, але й природно-кліматичних складових.

Крім цього, на нашу думку, відтворення сільськогосподарських угідь повинно базуватися на методи

розрахунку норм добрив за нормативами витрат на одиницю врожаю. Він застосовується з метою визначення потреби в добривах для окремих культур, сівозмін, підприємств, районів, областей, країни в цілому. Для здійснення відповідних розрахунків слід використовувати такі показники: планова врожайність культур, нормативні витрати добрив для одержання 1 ц урожаю, поправочні коефіцієнти на вміст поживних речовин у ґрунті, коефіцієнти використання елементів живлення з органічних і мінеральних добрив [15, с. 24].

Вважаємо, що відтворення родючості ґрунту, збереження та підвищення вмісту гумусу істотно залежать від способів обробітку сільськогосподарських угідь. Тому, підтримуючи думку Т. Мальцева, слід проаналізувати, передусім, можливість заміни глибокої оранки (крім певних культур) на безвідвальний обробіток ґрунту, або ґрунтозахисний та ресурсозберігаючий. Також з метою визначення вартості втрат від зниження родючості ґрунтів вчений запропонував використовувати компенсаційний підхід (оцінювати вартість добрив і заходів, необхідних для компенсації втрат основних елементів, які визначають родючість ґрунтів [8, с. 40].

Отже, враховуючи всі вищенаведені підходи щодо відтворення земель сільськогосподарського призначення, на нашу думку, дослідження цієї проблеми повинно бути акцентовано на таких аспектах: економічних (наявність умов, стимулів, спонук, санкцій тощо); екологічних (врахування природно-кліматичні умов та ін.); організаційно-правових (визначення ефективних підходів до формування законодавчої бази, в тому числі щодо ринку землі, для здійснення господарської діяльності, зокрема обробітку ґрунту тощо); інформаційних (наявність оперативної інформації щодо діяльності підприємства і зміни нормативної документації, що регламентує його діяльність та ін.).

Вважаємо, що крім земельних і трудових ресурсів на розвиток всіх суспільно-економічних формацій істотно впливає такий виробничий фактор, як «капітал». Окремі науковці трактують його як сукупність засобів праці, що використовуються в виробництві товарів та послуг. Так, Д. Рікардо та А. Сміт порівнювали «капітал» з засобами виробництва та накопиченими матеріальними та трудовими ресурсами. К. Маркс – як самостійно зростаючу вартість у процесі суспільних відносин. Проте всі вищевказані вчені досліджували проблему вкладення грошових, матеріальних та інших ресурсів у збільшення капіталу, як провідного фактора розширеного відтворення виробництва [2, с. 10; 4, с. 16].

На нашу думку, оскільки «капітал» як економічна категорія є здатністю окремих ресурсів забезпечувати отримання їх власником прибутку, то слід, крім двох вищенаведених його складових (трудових і земельних ресурсів) визначити умови відтворення й третьої – *матеріально-технічної*. Тому, насамперед, доцільно визначити основні показники щодо аналізу матеріально-ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки (табл. 2). Усі наведені в таблиці показники оцінки матеріально-технічної бази в аграрному секторі економіки поділяються на дві групи: абсолютні (вартість основних засобів; кількість: порушених, відпрацьованих і рекультивованих земель, введених у дію потужностей та об'єктів забудовниками всіх форм власності; обсяг споживання електроенергії на виробничі потреби тощо), відносні (коефіцієнт: зносу основних засобів (на початок та на кінець року); придатності, оновлення, вибуття основних за-

собів; електроозброєності праці; енергозабезпеченості; використання машинно-тракторного парку та ін.). Перші показники характеризують кількісні зміни явищ і процесів, тоді як другі – якісні.

Таблиця 2

Основні показники оцінки матеріально-технічної бази в аграрному секторі економіки*

Аналітичні показники	
Абсолютні	
Вартість основних засобів	
Кількість порушених, відпрацьованих і рекультивованих земель	
Кількість введених у дію потужностей і об'єктів забудовниками всіх форм власності	
Обсяг споживання електроенергії на виробничі потреби	
Електроозброєність праці	
Наявність енергетичних потужностей	
Забезпеченість енергетичними потужностями	
Кількість сільськогосподарської техніки та обладнання	
Обсяг виробництва тракторів і сільськогосподарських машин	
Обсяг виробництва продукції хімічної промисловості та машинобудування	
Обсяг виробництва мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин та комбікормів	
Обсяг капіталовкладень	
Обсяг інвестицій в основний капітал	
Обсяг прямих іноземних інвестицій	
Розмір прибутку (збитку)	
Відносні	
Коефіцієнт зносу основних засобів (на початок та на кінець року)	
Коефіцієнт придатності основних засобів	
Коефіцієнт оновлення основних засобів	
Коефіцієнт вибуття основних засобів	
Коефіцієнт електроозброєності праці	
Коефіцієнт енергозабезпеченості	
Коефіцієнт використання машинно-тракторного парку	
Коефіцієнт використання вантажопідйомності	
Коефіцієнт використання наявного обладнання	
Рівень рентабельності	

*Складено автором за даними Ф. Бутинця [7, с. 467-468, с. 473-474].

На наш погляд, розрахунок всіх вищезазначених показників надасть об'єктивну оцінку якості відтворення матеріально-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств і сприятиме формуванню ефективних заходів щодо його поновлення.

Вважаємо, що за допомогою більшості з вищевказаних показників доцільно проаналізувати проблему ефективного використання виробничих потужностей в аграрному секторі економіки (насамперед – техніки), оскільки ускладнилося роз'єднання елементів продуктивних сил. Майже типовою є ситуація, за якої власниками землі є пайовики, а майна – інші особи. Також характерним є використання власниками земельних паїв переважно найманої робочої сили (відсутність у них бажання працювати самим у зв'язку з складною історично сформованою колективістською ментальністю). Тому, зважаючи на вищевказані чинники, собівартість сільськогосподарської продукції істотно підвищується, оскільки використання передусім орендованої техніки є дорогим (підприємство не завжди має можливість вільно нею розпоряджатися) [5, с. 537].

На нашу думку, проблему матеріально-технічного забезпечення аграріїв доцільно проаналізувати й щодо пріоритетів вкладення державних і приватних ресурсів у сільськогосподарське машинобудування. Це стосується оцінки виробничих потужностей, умов виробництва окремих підприємств, якості їх продукції порівняно з іноземною. Також слід проаналізувати стан і перспективи розвитку місцевих сервісних аграрних підприємств, за умови імпорту сільськогосподарської техніки та обладнання. Тобто доцільно оцінити наслідки від втрати декількох позицій аграрного ринку. Її результати дадуть можливість зорієнтуватися суб'єктам даного ринку на вітчизняних або іноземних сільськогосподарських машинобудівників.

Вважаємо, що вказана вище проблема є багатоаспектною, де одним із ключових її елементів повинен бути аналіз обсягів вітчизняних і зарубіжних інвестицій та капіталовкладень у розвиток аграрних підприємств щодо виробництва переважно кінцевої продукції, а не лише сировини. Провідним тут повинно стати вивчення кон'юнктури (паритету цін порівняно з іншими галузями) внутрішніх і зовнішніх ринків збуту продукції окремих інвестиційно привабливих сільськогосподарських підприємств.

Останньою, але, на нашу думку, не менш важливою складовою щодо відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки є підприємництво. Так, передусім, необхідно теоретично і практично проаналізувати поняттєвий апарат та основні складові дослідження даної економічної категорії (табл. 3).

Таблиця 3

Основні складові дослідження підприємництва в аграрному секторі економіки [11, с. 369-372]

Складові	Аналіз	
	Теоретичний	Практичний
Суть підприємництва та умови його існування	+	-
Управління економічними ризиками в підприємстві	+	-
Роль та місце підприємництва в трансформації ринкової економіки	+	+
Організаційно-правові форми підприємницької діяльності	+	+
Система державної підтримки малого і середнього бізнесу	+	+

З вищевказаної таблиці слідує, що підприємництво є комплексною проблемою, яка потребує вивчення не лише основних умов його здійснення, але й врахування відповідної специфіки в сільському господарстві. Це насамперед пов'язано з:

- визначенням єдиного поняттєвого апарату з даної проблеми (ретроспективний аналіз вітчизняного та зарубіжного науково-практичного досвіду щодо становлення та розвитку підприємництва);

- характеристикою кола ризиків для сільськогосподарських підприємств на макро- та мікрорівні;

- визначенням групи показників щодо оцінки ролі та місця аграрного підприємництва в формуванні багатокладної і розвинутої ринкової економіки (до таких показників належать: обсяг податкових надходжень від підприємств до державного та місцевих бюджетів; рівень зайнятості населення підприємством; розмір заробітної плати найманих підприємцями працівників тощо);

- характеристикою організаційно-правових форм підприємницької діяльності та їх ефективності в аграрній сфері (визначення форм господарювання підприємців і найбільш вживаних з них для фізичних та юридичних осіб);

- оцінкою ефективності функціонування системи державної підтримки малого, середнього аграрного бізнесу та формування єдиних засад щодо її розвитку (характеристика комплексних програм розвитку сільського господарства).

Враховуючи всі вищевказані складові дослідження підприємництва в аграрному секторі економіки, на наш погляд, даний вид діяльності відіграє ключову роль у відтворенні ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств і потребує детального вивчення в цілому.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у результаті аналізу теоретичних і практичних аспектів дослідження ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки та ефективності його відтворення нами встановлено, що вони включають в себе окремі структурні блоки, які складають певні етапи дослідження щодо: вивчення поняттєвого апарату і напрямків еволюції теорії відтворення факторів виробництва, основних складових економічного механізму суспільного відтворення аграрних ресурсів, експерименту. Провідними складовими аналізу за вищевказаними блоками є: первинна, або основна (праця та земля); вторинної (капітал, що відображає результат впливу праці на природні ресурси та підприємництво).

На нашу думку, дослідження саме вищевказаних складових забезпечить виділення та поліпшення ключових елементів впливу на формування ефективного механізму відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондаренко О. А. Організаційно-економічний механізм відтворення основних засобів в АПК : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільськогосподарства і АПК» / О.А. Бондаренко. – Дніпропетровськ, 2002. – 20 с.
2. Виклики і шляхи агропродовольчого розвитку : монографія [Пасхавер Б.Й., Шубравська О.В., Молдаван Л.В. та ін.] ; за ред. Б.Й. Пасхавера; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2009. – 432 с.
3. Виханский О.С. Стратегическое управление : учеб. / Виханский О.С. [2-е изд., перераб. и допол.]. – М. : Гардарики, 2000. – 296 с.
4. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) [відповід. ред. акад. УААН, В.М. Трегобчук]. – К. : ІЕ НАН України, 2003. – 259 с.
5. Дієсперов В.С. Організаційні умови раціонального використання техніки / В.С. Дієсперов // Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу в Україні. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – С. 536-543.
6. Економіка сільськогосподарства / [Руснак П.П., Жабка В.В., Рудий М.М., Чалий А.А.]; за ред. П.П. Руснака. – К. : Урожай, 1998. – 320 с.
7. Економічний аналіз : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. спец. 7.050106 «Облік і аудит»; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с.
8. Мальцев Т.С. Система безотвального земледелия / Мальцев Т.С. – М. : Агропромиздат, 1988. – 136 с.
9. Маркс К. Сочинения: В 50 т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Госполитиздат, 1955. – Т. 1. – 700 с.
10. Маршалл А. Принципы политической экономии: В 3 т. / Маршалл А. – М. : Прогресс, 1983. – Т. 1. – 415 с.
11. Мочерний С.В. Економічна теорія для менеджерів : навч. посіб. / Мочерний С.В., Фомішина В.М., Тищенко О.І. – Херсон : Олді-Плюс, 2006. – 625 с.

12. Ніколенко Ю.В. Основи економічної теорії : підруч.: У 2 кн. Кн. 1: Суспільне виробництво. Ринкова економіка / Ніколенко Ю.В., Лемківський А.В., Євтушевський В.А.; за ред. Ніколенко Ю.В. [2-ге вид., перероб. і допов.] – К. : Либідь, 1998. – 272 с.
13. Новаківська І.О. Оренда землі і питання соціального захисту селян / І.О. Новаківська // Землевпорядкування. – 2002. – № 1. – С. 53-57.
14. Проектування системи застосування добрив : метод. вказівки до виконання курсового проекту для студентів агрономічних спеціальностей [Кулешов М.М., Сирий М.М., Ольховський Г.Ф. та ін.]. – Харків, 2002. – 70 с.
15. Чесняк Г.Я. Расчет баланса гумуса и норм органических удобрений для обеспечения его бездефицитного содержания в черноземных почвах Левобережной части УССР : методические рекомендации / Г.Я. Чесняк, М.М. Зинченко и др. – Харьков, 1987. – 32 с.

УДК: 332.1 : 330.322 (045)

Ковальчук С.П.

аспірант

Науково-дослідного економічного інституту
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Стаття присвячена дослідженню сучасних інструментів, механізмів, що можуть використовуватися на регіональному рівні для залучення інвестицій. Охарактеризовано недоліки та проблеми даних механізмів. Запропоновано можливі шляхи для їх удосконалення.

Ключові слова: інвестиції, регулювання, регіональні програми, фінансування, інформаційний ресурс, транскордонне співробітництво.

Ковальчук С.П. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

Статья посвящена исследованию современных инструментов, механизмов, которые могут использоваться на региональном уровне для привлечения инвестиций. Охарактеризованы недостатки и проблемы данных механизмов. Предложены возможные пути их совершенствования.

Ключевые слова: инвестиции, регулирование, региональные программы, финансирование, информационный ресурс, трансграничное сотрудничество.

Kovalchuk S.P. ORGANIZATION AND ECONOMIC MECHANISMS OF BRINGING IN OF INVESTMENT AT THE REGIONAL LEVEL

The article is sanctified to research of modern instruments, mechanisms, which can be used at regional level for bringing in of investments. Defects and problems of these mechanisms are characterized. Possible ways for their improvement are offered.

Keywords: investments, adjusting, regional programs, financing, informative resource, cross-border cooperation.

Постановка проблеми. Критерій наближеності до системи, в якості якої розуміється економіка регіону, дозволяє дійти до висновку про важливу роль регіонального регуляторного механізму в інвестиційній діяльності регіону.

В умовах єдиної цілісної держави регіональне регулювання інвестиційної діяльності є необхідним у зв'язку із можливістю диференціації економічних та інших ключових характеристик регіонів, які є визначальними для інвестиційних процесів. В сучасній Україні така диференціація яскраво виражена (табл. 1).

Необхідність регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні в Україні обумовлена дією трьох факторів:

- диференціація в рівні розвитку та різна спеціалізація (пріоритетна галузева спрямованість) регіонів;
- різні обсяги залучення інвестицій, що обумовлені різними рівнями інвестиційної привабливості регіонів;
- значна диференціація характеристик, галузей, напрямків, що формують інвестиційну привабливість регіонів.

Враховуючи це, варто відзначити необхідність залучення важелів регіонального рівня для активізації процесів інвестиційного характеру в регіонах. Механізми в регіонах кардинально не відрізняються, проте сама їх наповненість визначається особливостями та характеристиками регіонів, що є важливим для залучення інвесторів.

Таблиця 1

Економічні показники розвитку окремих регіонів України у 2011 р.*

Регіони	Львівська область	Донецька область	Харківська область	Волинська область	Одеська область	Вінницька область
Валовий регіональний продукт (млн. грн.)	52103	161021	76866	17637	61499	29099
Капітальні інвестиції (млн. грн.)	12114	26802	13035	2577	9347	5081
Обсяг реалізованої промислової продукції (млн. грн.)	32392,2	267491,6	63610,5	10492,7	27332,7	21004,3
Продукція сільського господарства	8400,9	11464,5	13270,6	5781,2	10020,3	15065
Обсяги експорту товарів (млн. дол. США)	1201,9	17197,6	1845,8	646,4	1541,1	661,7
Обсяги імпорту товарів (млн. дол. США)	3202,3	4622,8	2277,3	1059,6	3145,4	384,6

* – за даними [1]